

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 7 แม่โครโมเลกุล

เนื้อหาประจำบท

1. ชนิดของมวลโมเลกุล
2. วิธีการหาขนาด รูปร่างและมวลโมเลกุลของแม่โครโมเลกุล
3. การนอนกัน
4. ความหนืด
5. การเคลื่อนย้ายสู่ขั้วไฟฟ้า
6. การกระเจิงแสง

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาจบบทนี้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายและทำความเข้าใจเกี่ยวกับชนิดของมวลโมเลกุลของแม่โครโมเลกุลได้
2. อธิบาย จำแนกและคำนวณหาวิธีการหาขนาด รูปร่างและมวลโมเลกุลของแม่โครโมเลกุลได้
3. สามารถนำเทคนิคของการนอนกันมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
4. มีความรู้ความเข้าใจ และนำคุณสมบัติความหนืดมาอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันได้
5. อธิบายหลักการเคลื่อนย้ายสู่ขั้วไฟฟ้าของแม่โครโมเลกุลได้
6. อธิบายและทำความเข้าใจการกระเจิงแสงของอนุภาคแม่โครโมเลกุลได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ให้นักศึกษาเลือกประเด็นที่สนใจ แล้วศึกษารายละเอียดจากเอกสารประกอบการสอน และค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อนำมาอภิปราย และสรุปในเวลาที่กำหนด
2. ให้นักศึกษาร่วมอภิปรายในประเด็นที่ผู้สอนสมมติเรื่องแม่โครโมเลกุลในชีวิตประจำวัน
3. ให้ทำกิจกรรมจากประเด็นที่เลือกเรื่องแม่โครโมเลกุลในชีวิตประจำวัน โดยมีอาจารย์มี

การติดตามกิจกรรม

4. ให้นักศึกษาอธิบายประเด็นที่เลือกเรื่องแม่โครโมเลกุลในชีวิตประจำวัน
5. อาจารย์บรรยายสรุปประเด็นเพิ่มเติม

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน วิชาเคมีเชิงฟิสิกส์ 2
2. สื่อเพาเวอร์พอยต์ สำหรับเนื้อหาประจำบท
3. สื่อวีดิทัศน์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน
4. แบบทดสอบ

5. ตำราและเอกสารอ่านประกอบ
6. ข้อสอบ

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากการอภิปรายของนักศึกษา และการมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นในระหว่างการเรียนรู้
2. สังเกตจากความถูกต้องในการตอบปัญหาในระหว่างเรียน
3. สังเกตจากความถูกต้องของกิจกรรมประจำบท
4. ตรวจสอบความถูกต้องจากการทำแบบฝึกหัดประจำบท
5. โดยการทดสอบย่อย

บทที่ 7 แมโครโมเลกุล (Macromolecules)

แมโครโมเลกุล (macromolecule) เป็นสารเคมีที่มีมวลโมเลกุลสูงในช่วงตั้งแต่ 10^3 ถึง 10^9 หรือ 10^9 gmol^{-1} มักเรียกแมโครโมเลกุลว่า พอลิเมอร์ (polymer) แมโครโมเลกุลมีความแตกต่างจากโมเลกุลปกติที่มีขนาดเล็กจึงต้องใช้เทคนิคพิเศษในการศึกษาโมเลกุลขนาดใหญ่ แมโครโมเลกุลมีอยู่ทุกหนแห่งทั้งภายนอกและภายในร่างกายของเรา แบ่งได้เป็น 2 พวกคือ

แมโครโมเลกุลธรรมชาติ (natural macromolecules) ได้แก่ โปรตีน กรดนิวคลีอิก พอลิแซ็กคาไรด์ (polysaccharides) เช่น เซลลูโลสและโพลีไอโซพรีน (ยาง)

แมโครโมเลกุลสังเคราะห์ (Synthetic macromolecules) ได้แก่ พอลิเมอร์อินทรีย์ เช่น polyhexamethylene adenamide (ไนลอน) polyethylene terephthalate (Dacron), Mylar) และ polymethacrylate (Lucite, Plexiglas) ในบทนี้จะกล่าวถึงวิธีการหาลักษณะของแมโครโมเลกุล

7.1 ชนิดของมวลโมเลกุล

(Type of molecular weights)

ระบบของสารที่มีโครงสร้าง และมวลโมเลกุลที่แน่นอน เรียกว่า monodisperse เช่น สารละลายของน้ำตาลซูโครส ระบบสารชนิดเดียวกันมีขนาดรูปร่างและมวลโมเลกุล ต่างกันเรียกว่า polydisperse เช่น พอลิเมอร์ โปรตีนบางชนิด DNA ยาง polystyrene และสารพอลิเมอร์อื่นๆ มวลโมเลกุลของสารพวกนี้จึงต้องระบุเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{M}$)

มวลโมเลกุลของพอลิเมอร์สามารถนิยามได้หลายแบบ การนิยามสองแบบที่นิยมใช้คือ

มวลโมเลกุลเฉลี่ยตามจำนวน (number-average molar mass) พอลิเมอร์ที่มี N โมเลกุล ประกอบด้วยโมเลกุลที่มีมวลโมเลกุลเท่ากับ M_1 จำนวน n_1 โมเลกุล โมเลกุลที่มีมวลโมเลกุลเท่ากับ M_2 จำนวน n_2 โมเลกุล และต่อไปเรื่อยๆ

มวลโมเลกุลเฉลี่ยตามจำนวนมีนิยามดังนี้

$$\begin{aligned}\bar{M}_n &= \frac{n_1 M_1 + n_2 M_2 + \dots}{n_1 + n_2 + \dots} = \frac{\sum_i n_i M_i}{\sum_i n_i} \\ &= \frac{\sum_i n_i M_i}{N}\end{aligned}\tag{7.1}$$

เมื่อ $\sum_i n_i = N$ ดังนั้น $\bar{M}_n$ เป็นมัธยฐานเลขคณิต (arithmetic mean) ของมวลโมเลกุลทั้งหมดของพอลิเมอร์ชนิดหนึ่ง

มวลโมเลกุลเฉลี่ยตามน้ำหนัก (weight-average molar mass) มีนิยามดังนี้

$$\bar{M}_w = \frac{n_1 M_1^2 + n_2 M_2^2 + \dots}{n_1 + n_2 + \dots} = \frac{\sum_i n_i M_i^2}{\sum_i n_i M_i} \quad (7.2)$$

สำหรับระบบ polydisperse: $\bar{M}_w > \bar{M}_n$

สำหรับระบบ monodisperse: $\bar{M}_n = \bar{M}_w$

ดังนั้นการหามวลโมเลกุลจากนิยามทั้งสองนี้ เป็นการตรวจสอบความเป็นเนื้อเดียวของระบบ

ตัวอย่างที่ 7.1 โพรตีนชนิดหนึ่งประกอบด้วย 30% ของโมเลกุลที่มีมวลโมเลกุลเท่ากับ 20000 40% ของโมเลกุลที่มีมวลโมเลกุลเท่ากับ 60000 จงหาค่า $\bar{M}_n$ และ $\bar{M}_w$ ของโปรตีนนี้

วิธีทำ

$$\begin{aligned} \bar{M}_n &= (0.3 \times 20,000) + (0.4 \times 30,000) + (0.3 \times 60,000) \\ &= 36,000 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \bar{M}_w &= \frac{(30)(20,000)^2 + (40)(30,000)^2 + (30)(60,000)^2}{(30)(20,000) + (40)(30,000) + (30)(60,000)} \\ &= 43,300 \end{aligned}$$

7.2 วิธีหาขนาด รูปร่างและมวลโมเลกุลของแมโครโมเลกุล

(Method of determining the size, shape and molar mass of macromolecule)

วิธีการหาขนาด รูปร่างและมวลโมเลกุลของแมโครโมเลกุลแบ่งได้เป็น 3 วิธีใหญ่ ๆ คือ การใช้คุณสมบัติการส่งผ่าน วิธีเชิงแสงและการใช้คุณสมบัติคอลลิเกทิฟ ขนาดของโมเลกุลสามารถหาได้จากการทดลองวัดอัตราการเคลื่อนที่ เรียกว่าคุณสมบัติการส่งผ่าน (transport properties) ถ้าการเคลื่อนที่ที่เกิดขึ้นในสารละลายของน้ำ (aqueous solution) จะเรียกว่าคุณสมบัติอุทกพลศาสตร์ (hydrodynamic properties) คุณสมบัติของการส่งผ่านที่สำคัญได้แก่ การแพร่ (diffusion) ความหนืด (viscosity) และการนอนก้น (sedimentation) การวัดคุณสมบัติการส่งผ่านสามารถใช้หาขนาดและรูปร่างของแมโครโมเลกุลได้

วิธีเชิงแสงที่ใช้ศึกษา ขนาดและมวลโมเลกุล ของแมโครโมเลกุลจะใช้เทคนิคของ การกระเจิงแสง (light scattering) เนื่องจากแมโครโมเลกุลมีขนาดใหญ่จึงเกิดการกระเจิงแสงได้มาก นิยมใช้วิธีนี้ในการศึกษาพอลิเมอร์ชีวภาพและพอลิเมอร์สังเคราะห์

สมบัติคอลลิเกทิฟเป็นสมบัติที่ขึ้นกับจำนวนโมเลกุล และสมบัติกายภาพของตัวถูกละลาย แต่ไม่ขึ้นกับสมบัติทางเคมี และชนิดของตัวถูกละลาย ได้แก่ การลดความดันไอในการเพิ่มจุดเดือด การลดจุดเยือกแข็งและความดันออสโมติก การใช้คุณสมบัติคอลลิเกทิฟในการหามวลโมเลกุลในกรณีที่แมโครโมเลกุลมีมวลโมเลกุลสูง ๆ ในอันดับของ 10^6 ขึ้นไปจะให้ค่าไม่ถูกต้อง จึงต้องใช้วิธีอื่นแทน เราสามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติคอลลิเกทิฟกับมวลโมเลกุล โดยใช้อุณหพลศาสตร์ ในที่นี้จะกล่าวถึงการหาลักษณะของแมโครโมเลกุล ดังนี้

- การนอนก้น (Sedimentation)
- ความหนืด (viscosity)
- การเคลื่อนย้ายสู่ขั้วไฟฟ้า (electrophoresis)
- การกระเจิงแสง (light Scattering)

7.3 การนอนก้น

(Sedimentation)

การนอนก้น คือการเคลื่อนที่ของโมเลกุล โดยอำนาจของแรงเหวี่ยง (centrifugal force) ในทางปฏิบัติการนอนก้นมีประโยชน์ในการแยกโมเลกุลให้บริสุทธิ์ โดยโมเลกุลที่มีลักษณะ และน้ำหนักต่างกันจะมีความเร็วของการเคลื่อนที่ต่างกันและเมื่อ นำเอาสารละลายที่มีโมเลกุลเหล่านี้ผสมกันอยู่มาปั่น โมเลกุลเหล่านี้ก็จะแยกออกจากกันเป็นชั้นๆ นอกจากนี้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนอนก้นยังนำมาหามวลโมเลกุลของแมโครโมเลกุลได้

การหมุนเหวี่ยงด้วยความเร็วสูง (Ultracentrifuge)

การหมุนเหวี่ยงด้วยความเร็วสูง เป็นการหมุนเหวี่ยงด้วยอัตราเร็วสูงถึงประมาณ 70,000 รอบต่อนาทีให้แรงเหวี่ยงกว่าแสนเท่าของแรงโน้มถ่วงของโลก

ความเร็วในการนอนก้น (Sedimentation velocity)

อนุภาคที่แขวนลอยในสารละลายถูกทำให้นอนก้นโดยแรงโน้มถ่วง แต่ถูกขัดขวางด้วยการลอยตัวของอนุภาคเนื่องจากแรงโน้มถ่วงเป็นแรงอ่อนสารละลายที่มีแมโครโมเลกุล จึงไม่นอนก้น แต่จะเคลื่อนที่อย่างอิสระด้วยความร้อนและเป็นเนื้อเดียว อัตราการนอนก้นของอนุภาคจะเพิ่มขึ้นตามมวลของอนุภาคและความแรงโน้มถ่วง

พิจารณาสารละลายที่ถูกหมุนในหลอดหมุนเหวี่ยง แรงหนีศูนย์กลางที่กระทำต่ออนุภาคของตัวถูกละลายที่มีมวลเท่ากับ m มีค่าเท่ากับ $m\omega^2 r$ เมื่อ ω เป็นความเร็วเชิงมุมของตัวหมุนในหน่วย

เรเดียนต่อวินาที r คือระยะทางจากจุดศูนย์กลางการหมุนถึงอนุภาค $\omega^2 r$ คือความเร่งหนีศูนย์กลางของตัวหมุน

นอกจากแรงหนีศูนย์กลางแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการลอยตัวของอนุภาค อันเนื่องมาจากการที่อนุภาคไปแทนที่โมเลกุลของตัวทำละลาย แรงลอยตัวทางทำให้แรงเหวี่ยงลดน้อยลง ซึ่งมีค่าเท่ากับ $\omega^2 r$ คูณกับมวลของตัวทำละลายที่ถูกแทนที่ดังนี้ กระทำต่ออนุภาคมีค่าดังนี้

$$\begin{aligned}\text{แรงลัพธ์} &= \omega^2 r m - \omega^2 r m_s \\ &= \omega^2 r m - \omega^2 r v \rho\end{aligned}\quad (7.3)$$

v คือปริมาตรของอนุภาค

ρ (rho) คือ ความหนาแน่นของตัวทำละลาย

ตามกฎข้อที่สองของการเคลื่อนที่ของนิวตัน แรงลัพธ์ที่กระทำต่ออนุภาคทำให้เกิดความเร่ง ความเร่งเริ่มต้นใช้เวลาสั้นมากอยู่ในอันดับขนาด 10^{-9} s หลังจากนั้นอนุภาคจะเคลื่อนที่ด้วยความเร็วที่คงที่ เนื่องจากมีแรงเสียดทานของตัวกลางกระทำต่ออนุภาคจะแปรผันโดยตรงกับความเร็วในการนอนก้น (sedimentation velocity), dr/dt

แรงเสียดทาน = สัมประสิทธิ์ของการเสียดทาน (f) $\times$ ความเร็วของการนอนก้น

แรงเสียดทานมีทิศทางตรงกันข้ามกับแรงลัพธ์ แรงลัพธ์ที่สถานะคงตัวแรงเสียดทานมีค่าเท่ากับแรงลัพธ์ซึ่งเขียนเป็นสมการดังนี้

$$f \frac{dr}{dt} = \omega^2 r m - \omega^2 r v \rho \quad (7.4)$$

การหาปริมาตรของอนุภาคทำได้ยาก จึงใช้พจน์ใหม่ที่ เรียกว่าปริมาตรจำเพาะส่วน (partial specific volume), $\bar{v}$ หมายถึงปริมาตรที่เพิ่มขึ้นเมื่อตัวถูกละลายที่แห้งหนักเท่ากับ 1 g ละลายในตัวทำละลายที่มีปริมาตรมากๆ เขียนสมการ (7.4) ใหม่ได้ดังนี้

$$\begin{aligned}f \frac{dr}{dt} &= \omega^2 r m - \omega^2 r \bar{v} \rho \\ &= \omega^2 r m (1 - \bar{v} \rho)\end{aligned}\quad (7.5)$$

จัดสมการ (7.5) ใหม่

$$\begin{aligned}S &= \frac{dr/dt}{\omega^2 r} = \frac{m(1 - \bar{v} \rho)}{f} \\ &= \frac{M (1 - \bar{v} \rho)}{N_A f}\end{aligned}\quad (7.6)$$

M คือมวลโมเลกุลของตัวถูกละลาย

N_A คือค่าอาโวกาโดร

พจน์ $\frac{dr}{dt}$ หรือ s เรียกว่าสัมประสิทธิ์การนอนก้น (sedimentation coefficient) มีหน่วยเป็น Svedberg (Sv) ($1 \text{ Sv} = 10^{-13} \text{ s}$) สำหรับโมเลกุลทรงกลมมีค่าสัมประสิทธิ์ของการเสียดทานตามกฎของสโตกส์ (Stokes law) ดังนี้

$$f = 6\pi\eta r_s \quad (7.7)$$

r_s คือรัศมีของโมเลกุลของตัวถูกละลาย
แทนค่า f ลงในสมการ (7.6) แล้วจัดสมการใหม่ให้ M อยู่ทางซ้ายมือดังนี้

$$M = \frac{sN_A f}{(1 - \bar{v}\rho)} = \frac{sN_A 6\pi\eta r_s}{1 - \bar{v}\rho} \quad (7.8)$$

แรงเสียดทานที่เกิดจากตัวกลางของตัวทำละลาย มีผลต่อการแพร่ของโมเลกุลของตัวละลาย ไอออนสไตน์ได้แสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$f = \frac{K_B T}{D} \quad (7.9)$$

D คือสัมประสิทธิ์การแพร่ของสารในตัวกลาง มีหน่วยเป็น $\text{m}^2 \text{s}^{-1}$

K_B คือค่าที่โบลต์ซมันต์

แทนค่า f จากสมการ (7.9) ลงในสมการ (7.6) และจัดสมการเพื่อหาค่า M ดังนี้

$$M = \frac{sN_A K_B T}{D(1 - \bar{v}\rho)} = \frac{sRT}{D(1 - \bar{v}\rho)} \quad (7.10)$$

$$R = N_A \times K_B$$

ค่า D และ $\bar{v}$ สามารถทดลองหาค่าได้ ดังนั้นจึงต้องหาค่า s เพื่อหาค่ามวลโมเลกุลจากนิยามของ s

$$S = \frac{dr}{dt} \\ Sdt = \frac{1}{\omega^2} \frac{dr}{r}$$

อินทิเกรตระยะทางทั้งหมดที่อนุภาคเคลื่อนที่จาก $r = r_0 (t = 0)$ จนถึง $r = r (t = t)$

$$\int_0^1 sdt = \frac{1}{\omega^2} \int_{r_0}^r \frac{dr}{r} \\ = \frac{1}{t\omega^2} \ln \frac{r}{r_0} = \quad (7.11)$$

เราสามารถหาระยะทางที่โมเลกุลเคลื่อนที่ที่เวลาใด ๆ จากการวัดค่าดัชนีหักเห และต้องทราบค่าความเร็วเชิงมุม (ω) เมื่อทราบค่า s ก็สามารถหามวลโมเลกุลของสารได้จากสมการ (7.10) เรียกวิธีนี้ว่าความเร็วในการนอนก้น ซึ่งนอกจากจะใช้คุณสมบัติของสาร เช่นมวลโมเลกุลแล้ว ยังมี

ประโยชน์สำคัญในการตรวจความบริสุทธิ์ของสารในสารละลายที่มีสารโมเลกุลใหญ่อยู่มากกว่าหนึ่งอย่าง หากคุณสมบัติทางการนอนกันแตกต่างกัน ส่วนประกอบแต่ละตัวจะวิ่งจากศูนย์กลางของการเหวี่ยงด้วยความเร็วต่างกัน

สมดุลของการนอนกันและการแพร่

(Sedimentation equilibrium and diffusion)

ในการทดลองเกี่ยวกับการนอนกันด้วยความเร็ว จะทำให้เกิดเกรเดียนต์ของความเข้มข้นเนื่องจากเมื่อความเร็วของตัวหมุนมีมากพอทำให้โมเลกุลของตัวถูกละลายไปรวมกันที่กันหลอดที่ใช้หมุนเหวี่ยง แต่ถ้าลดความเร็วของตัวหมุนจาก 60,000 rpm (รอบต่อนาที) เหลือเพียง 10,000 rpm จะทำให้เกิดสมดุลระหว่างการนอนกันและการแพร่ของโมเลกุลตัวถูกละลาย สำหรับการแพร่ของโมเลกุลตัวถูกละลายจะเคลื่อนที่จากความเข้มข้นสูงไปสู่ความเข้มข้นต่ำ ขณะที่การนอนกันเกิดแบบผันกลับกับการแพร่ เมื่อถึงจุดสมดุลจะไม่มีการไหลเกิดขึ้น

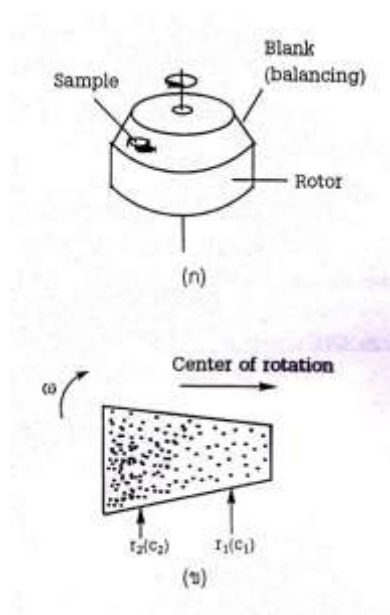
จากกฎของที่หนึ่งของฟิค (Fick's first law) กล่าวว่าปริมาณของโมเลกุลของตัวถูกละลายที่แพร่ผ่านพื้นที่หนึ่งหน่วยต่อเวลาจะแปรผันโดยตรงกับเกรเดียนต์ของความเข้มข้น ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\frac{dn}{dt} = D \frac{dc}{dr} \quad (7.12)$$

เกรเดียนต์ของความเข้มข้นมีค่าเป็นบวก เนื่องจากความเข้มข้น (c) มีค่ามีค่ามากขึ้นดังแสดงในรูปที่ 7.1 เมื่อระยะทาง (r) ที่อนุภาคเคลื่อนที่มากขึ้น แทนค่า D จากสมการ (7.9) ลงในสมการ (7.12) จะได้อัตราการแพร่ดังนี้

$$\frac{dn}{dt} = \frac{kT}{f} \frac{dc}{dr} = \frac{RT}{fN_A} \frac{dc}{dr} \quad (7.13)$$

รูปที่ 7.1 (ก) Ultracentrifuge head ด้านหนึ่งใส่สารตัวอย่าง ส่วนด้านตรงข้ามอาจใส่น้ำเพื่อรักษาสมดุลในการหมุนเหวี่ยง

(ข) การหมุนเหวี่ยงด้วยความเร็วสูงทำให้เกิดเกรเดียนต์ของความเข้มข้นของสารตัวอย่าง

ที่มา: ดัดแปลงจาก อรวรรณ ศิริโชติ, 2549: 290

จากสมการ (7.5) อัตราการนอนกันสำหรับสารละลายที่มีความเข้มข้นเท่ากับ c มีค่าดังนี้

$$\frac{dr}{dt} = \frac{\omega^2 r m}{f} = (1 - \bar{v}\rho)$$

หรือ

$$c \frac{dr}{dt} = c \frac{\omega^2 r m}{f} = (1 - \bar{v}\rho)$$

ที่สภาวะสมดุล: อัตราการแพร่ = อัตราการนอนกัน

$$\frac{RT}{fN_A} \frac{dc}{dr} = c \frac{dr}{dt}$$

หรือ

$$\frac{RT}{N_A} \frac{dc}{dr} = c \omega^2 r m (1 - \bar{v}\rho)$$

จัดสมการใหม่จะได้

$$\frac{dc}{c} = \frac{\omega^2 r m (1 - \bar{v}\rho)}{RT} dr \quad (7.14)$$

$$M = mN_A$$

อินทิเกรตสมการ (7.14) ตั้งแต่ $r = r_1$, $c = c_1$ จนถึง $r = r_2$, $c = c_2$ ดังนี้

$$\int_{c_1}^{c_2} \frac{dc}{c} = \frac{M\omega^2 r m (1 - \bar{v}\rho)}{RT} \int_{r_1}^{r_2} r dr$$

$$\ln \frac{c_2}{c_1} = \frac{M(1 - \bar{v}\rho)\omega^2}{2RT} (r_2^2 - r_1^2) \quad (7.15)$$

เราสามารถ应用技术ทางแสง ในการหาความเข้มข้นของตัวถูกละลาย c_1 และ c_2 ที่ระยะทาง r_1 และ r_2 เมื่อทราบค่า $\bar{v}$, ρ และ ω เราก็สามารถหาค่า M ได้

ข้อดีของวิธีนี้คือ ไม่จำเป็นต้องทราบรูปร่างของโมเลกุล หรือค่าสัมประสิทธิ์การแพร่ (D) เหมือนกับวิธีการนอนกันด้วยความเร็วและเป็นวิธีที่หาค่ามวลโมเลกุลได้แม่นยำวิธีหนึ่ง

ตัวอย่างที่ 7.2 จงคำนวณมวลโมเลกุลของแมโครโมเลกุล จากข้อมูลสมดุของการนอนกัน

ความเร็วของการหมุน	1500 รอบต่อนาที
อุณหภูมิ	12.4 °C
ค่า $1 - \bar{v}\rho$	0.277

ที่ระยะ เท่ากับ 6.827 cm มีค่าความเข้มข้นเท่ากับ 3.52 หน่วย

ที่ระยะ เท่ากับ 7.093 cm มีค่าความเข้มข้นเท่ากับ 13.52 หน่วย

วิธีทำ

$$\omega = 2\pi\nu = 2 \times \frac{22}{7} \times \frac{15000}{60s} = 1.57 \times 10^3 \text{ เรเดียนต่อวินาที}$$

$$M = \frac{2RT}{(1 - \bar{v}\rho)\omega^2} \frac{\ln c_2 / c_1}{r_2^2 - r_1^2}$$

$$= \frac{2(8.314 \text{ JK}^{-1} \text{ mol}^{-1})(285.6 \text{ K}) \ln 13.52 / 3.52}{0.277(1.57 \times 10^3 \text{ s}^{-1})[(7.032 \text{ m})^2 - (6.827 \text{ cm})^2] \left(\frac{1 \text{ m}}{100 \text{ cm}}\right)^2}$$

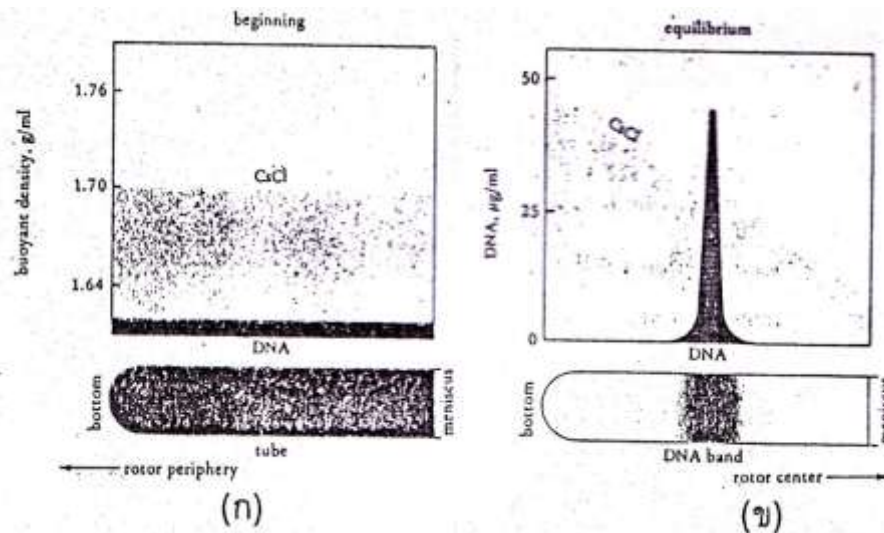
$$= 25.3 \text{ kgmol}^{-1}$$

$$= 25300 \text{ gmol}^{-1}$$

การร่อนกันด้วยเกรเดียนต์ของความหนาแน่น

(Density gradient sedimentation)

เป็นเทคนิคของการเหวี่ยง ด้วยความเร็วสูงโดยใช้สมดุการร่อนกันด้วยซีเซียมคลอไรด์ (cesium chloride Sedimentation equilibrium) โดยการผสมสารแม่โครโมเลกุลกับสารละลาย CsCl เข้มข้นประมาณ 6 M แล้วนำไปหมุนเหวี่ยงแบบเซลล์อยด์จนกระทั่งถึงจุดสมดุที่จุด สมดุจะเกิดเกรเดียนต์ของความหนาแน่นของ CsCl ขึ้นในหลอดที่ระยะทาง l บางค่า ความหนาแน่นของสารละลาย (ρ) จะเท่ากับส่วนกลับของปริมาตรจำเพาะส่วน ($\bar{V}$) ของแม่โครโมเลกุลนั่นคือ $\rho = 1/\bar{V}$ เมื่อแทนค่าในสมการ (7.5) อัตราการร่อนกัน (dr/dt) จะเท่ากับ 0 แสดงว่าแม่โครโมเลกุลไม่เคลื่อนที่แต่เกิดเป็นแถบแคบๆ ตามเกรเดียนต์ของความหนาแน่น โดยทั่วไปจะเป็นแถบแคบๆ ที่แยกกันชัดเจนของแม่โครโมเลกุลแต่ละชนิด ดังรูปที่ 7.2 บริเวณที่อยู่เหนือแถบซึ่งใกล้กับจุดศูนย์กลางการหมุนจะมีค่า $\rho < 1/\bar{V}$ และค่าของ $1 - \bar{V}\rho$ เป็นบวก การร่อนกันจะผลักดันให้แม่โครโมเลกุลเคลื่อนต่ำลงไป หาแถบบริเวณที่ต่ำกว่าแถบจะมีค่า $\rho > 1/\bar{V}$ และค่า $1 - \bar{V}\rho$ เป็นลบ ที่บริเวณนี้การลอยตัวทำให้แม่โครโมเลกุลเคลื่อนที่ขึ้นไปหาแถบ ดังนั้นเกรเดียนต์ของความหนาแน่นของ CsCl จะป้องกันไม่ให้เกิดการผสมกันของแม่โครโมเลกุลต่างชนิดกัน อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ หรือการรบกวนทางกล เทคนิคนี้สามารถใช้แยกโมเลกุลของ DNA ที่มีไอโซโทป ^{14}N และ ^{15}N ซึ่งวิธีการร่อนกันด้วยสมดุแบบธรรมดา ไม่สามารถจะแยกแถบของไอโซโทปทั้งสองนี้ได้ ประโยชน์ของวิธีสมดุการร่อนกันด้วยซีเซียมคลอไรด์ อีกข้อคือเมื่อถึงจุดสมดุสามารถนำหลอดหมุนเหวี่ยงที่มีแถบต่างๆออกมาเจาะที่ก้นหลอด แล้วแยกแต่ละแถบใส่หลอดทดลองคนละหลอด

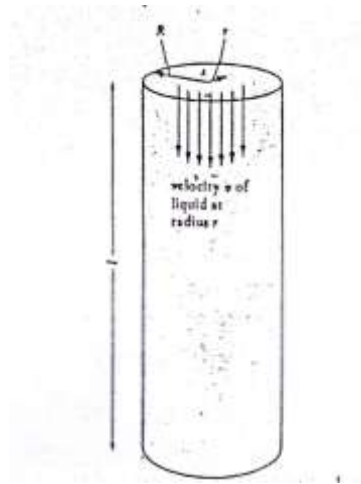

รูปที่ 7.2 การกระจายความเข้มข้นของ DNA และ CsCl ตามแนวแกนของหลอดหมุนเหวี่ยง (ก) ตอนเริ่มต้นมีการแยกชั้นของ CsCl และ DNA (ข) เมื่อสิ้นสุดการหมุนเหวี่ยงเกิดสมดุของเกรเดียนต์ของความหนาแน่นของ CsCl และ DNA

ที่มา: ดัดแปลงจาก G. M. Barrow, 1979: 780.

7.4 ความหนืด (Viscosity)

ความหนืดของของไหล (fluid) ใด ๆ เช่น แก๊ส ของเหลวบริสุทธิ์ หรือสารละลายเป็นเครื่องชี้ถึงความต้านทานการไหลของของไหลนั้น ในบทที่หนึ่งได้แสดงการ หาค่าความหนืดของแก๊สโดยใช้ทฤษฎีจลน์อย่างง่ายแล้ว ในที่นี้จะพิจารณาถึงความหนืด ของของเหลว ให้ของเหลวปริมาณหนึ่งไหลผ่านหลอดรูเล็ก (capillary tube) ที่มีรัศมี R ความยาว l ภายใต้ความดัน P ดังรูปที่ 7.3

รูปที่ 7.3 การไหลของของเหลวผ่านหลอดรูเล็กที่มีรัศมีเท่ากับ R

ที่มา: ดัดแปลงจาก G, M. Barrov, 1981: 269.

การไหลของของเหลวเป็นแบบแผ่นแบน (laminar) โดยอนุภาคทั้งหมด เคลื่อนที่ขนานกับหลอด ความเร็วของของของเหลวจะเท่ากับศูนย์ที่ผนังของหลอดและจะ เพิ่มขึ้นๆจนมีค่าสูงสุดเมื่อถึงศูนย์กลางของหลอด ใหนักภาพว่าขณะนี้ มีทรงกระบอก 2 อัน ซ้อนกันอยู่ โดยมีรัศมีเป็น r และ $r + dr$ แรงลากของเหลว (F) เนื่องจากความเสียดทานระหว่างชั้นของทรงกระบอก

$$F \propto A \frac{dv}{dr}$$

เนื่องจากความเร็ว (v) มีค่าลดลงขณะที่ r มีค่าเพิ่มขึ้น ดังนั้น $\frac{dv}{dr}$ จะมีค่าเป็นลบ แต่ F

เป็นปริมาณที่เป็นบวกจึงต้องใส่เครื่องหมายลบ หน้า $\frac{dv}{dr}$ เมื่อ $A = 2\pi rl$ ดังนั้น

$$F = -\eta(2\pi rl) \frac{dv}{dr}$$

η อ่านว่า อีต้า (eta) เป็นค่าคงที่ตัวแปรที่เรียกว่า สัมประสิทธิ์ของความหนืด

สำหรับการไหลอย่างสม่ำเสมอ แรงลากของเหลว (F) เนื่องจากความเสียดทานจะต้องสมดุลกับแรงดึงลงซึ่งเป็นผลคูณของผลต่างของความดัน ΔP กับพื้นที่ πr^2

$$\Delta P = \pi r^2 = -\eta(2\pi r l) \frac{dv}{dr}$$

$$dv = -\frac{\Delta P}{2\eta l} r dr$$

อินทิเกรตระหว่าง $v=0$ (ที่ $r = R$) กับ $v = v$ (ที่ $r = r$)

$$\int_0^v dv = -\frac{\Delta P}{2\eta l} \int_r^R r dr$$

$$v = \frac{\Delta P}{4\eta l} (R^2 - r^2) \quad (7.16)$$

ต่อไปคำนวณหาอัตราการรวมของการไหลของของเหลวผ่านหลอดรูเล็ก ที่เป็นฟังก์ชันของ η ปริมาตรของของเหลวที่ไหลผ่านพื้นที่หน้าตัด $2\pi r dr$ ต่อวินาที มีค่าเท่ากับ $(2\pi r l dr)$ ปริมาตรทั้งหมดของของเหลวที่ไหลผ่านใน 1 วินาที (Q) มีค่าดังนี้

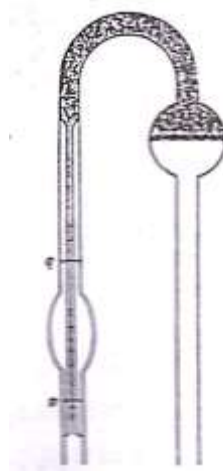
$$Q = \frac{V}{t} = \int_0^R v(2\pi r dr) \quad (7.17)$$

แทนค่า v จากสมการ (7.16) ลงในสมการ (7.17) จะได้สมการ (7.18) ดังนี้

$$\frac{V}{t} = \frac{2\pi r dr}{4\eta l} \int_0^R (R^2 - r^2) r dr \quad (7.18)$$

$$\frac{V}{t} = \frac{4\pi r^4 \Delta P}{8\eta l} \quad (7.19)$$

v คือปริมาตรทั้งหมดของของเหลวที่ไหลผ่านในเวลา t เรียกสมการ (7.19) ว่า Poiseuille's law เครื่องมือที่ใช้วัดความหนืดแบบง่ายๆคือ มาตรฐานวัดความหนืดแบบออสวอลด์ (Oswald Viscometer) โดยบันทึกเวลาที่ของเหลวปริมาตรเท่ากับ v ตั้งแต่ขีด a ถึงขีด b ในหลอดรูเล็กตามแนวยืนภายใต้แรงโน้มถ่วง ดังรูปที่ 7.4 P คือผลต่างความดันที่ปลายทั้งสองของหลอดด้วย และสมมติให้แปรผันโดยตรงกับความหนาแน่นของของเหลว

รูปที่ 7.4 มาตรวัดความหนืดแบบออสวอลด์ (Oswald viscometer) โดยวัดเวลาที่ระดับของเหลวไหลผ่านขีดบนถึงขีดล่าง

ที่มา: ดัดแปลงจาก R. Chang. 1981: 74.

จัดสมการ (7.19) ใหม่ให้ η อยู่ทางซ้ายมือดังนี้

$$\eta = \frac{4\pi r^4 \Delta P}{8vl} \quad (7.20)$$

แต่ในทางปฏิบัติเป็นการยากที่จะวัดค่าความหนืดสัมบูรณ์ของของเหลวจากสมการ (7.20) เนื่องจากความไม่แน่นอนของการวัดค่า (R) และความยาวของหลอดรูเล็ก (l) ในทางปฏิบัติจึงนิยมใช้วัดเปรียบเทียบกับของเหลวที่ทราบค่าความหนืดแล้ว เราเรียกว่าความหนืดสัมพัทธ์ (relative viscosity)

อัตราส่วนของความหนืดของของเหลวทั้งสองมีค่าดังนี้

$$\frac{\eta_{\text{sample}}}{\eta_{\text{reference}}} = \frac{\pi R^4 (\Delta Pt)}{8vl} \times \frac{8vl}{\pi R^4 (\Delta Pt)_{\text{reference}}}$$

ค่า v, l และ R ของของเหลวที่ต้องการวัดกับของเหลวอ้างอิงมีค่าเท่ากัน ถ้าใช้มาตรวัดความหนืดอันเดียวกัน

$$\frac{\eta_{\text{sample}}}{\eta_{\text{reference}}} = \frac{(\Delta Pt)_{\text{sample}}}{(\Delta Pt)_{\text{reference}}} \quad (7.21)$$

เนื่องจาก $\Delta P = \rho gh$ โดย h คือ ab ในรูปที่ 7.4

$$\frac{\eta_{\text{sample}}}{\eta_{\text{reference}}} = \frac{(\text{Pt})_{\text{sample}}}{(\text{Pt})_{\text{reference}}} \quad (7.22)$$

เราสามารถหา ความหนืดของของเหลวชนิดหนึ่ง ได้จาก ความหนาแน่น ของของเหลว และ เวลาในการไหลถ้าทราบค่าความหนืดของของเหลวอ้างอิง (η_{ref}) ของเหลวส่วนใหญ่ มักจะมีความหนืดลดลง เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้น ซึ่งอธิบายได้ว่าเป็นเพราะของเหลวมีช่องว่างระหว่างโมเลกุลทำให้โมเลกุลเคลื่อนเข้าไปในช่องว่างเหล่านี้ตลอดเวลา โดยวิธีนี้ของเหลวจึงมีคุณสมบัติไหลได้ แต่ในการไหลต้องใช้พลังงานซึ่งเรียกว่าพลังงานกระตุ้น (พลังงานส่วนเกินจากค่าพลังงานเฉื่อย) เพื่อเอาชนะหรือผลักดันให้โมเลกุลที่อยู่รอบๆ ช่องว่างนี้ออกไปที่อุณหภูมิสูง จะมีจำนวนโมเลกุลที่มีพลังงานกระตุ้นค่านี้มากขึ้น ของเหลวจึงไหลได้ง่ายขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่าง ๆ ของของเหลวกับอุณหภูมิดังนี้

$$\eta = Ae^{E/RT} \quad (7.23)$$

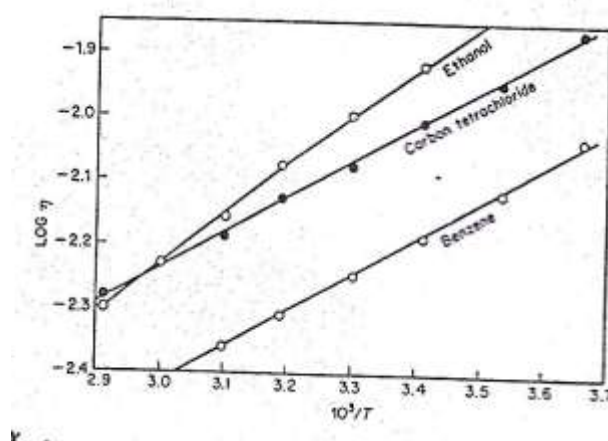
หรือ

$$\log \eta = \frac{B}{T} + C \quad (7.24)$$

A, B, E และ C เป็นค่าคงที่ของของเหลวที่กำหนดให้

T คืออุณหภูมิสัมบูรณ์

กราฟระหว่าง $\log \eta$ กับ $1/T$ จะได้เป็นกราฟเส้นตรงดังรูปที่ 7.5 เมื่อเปรียบเทียบกับแก๊สจะได้ผลตรงข้าม กล่าวคือความหนืดของแก๊สจะเพิ่มขึ้นเมื่ออุณหภูมิสูงขึ้น

รูปที่ 7.5 การขึ้นกับอุณหภูมิของความหนืดแสดงเป็นกราฟของ $\log \eta$ กับ $1/T$

ที่มา: ดัดแปลงจาก W. J. Moore. 1983: 691.

ตารางที่ 7.1 ความหนืดของของเหลวทั่วไปที่อุณหภูมิ 293 K

ของเหลว	η, P (dyns cm ⁻²) CGS units	η (N sm ⁻²) SI units
อะซิโตน	0.0316 (298 K)	0.000316
เบนซีน	0.00652	0.000652
เอทานอล	0.01200	0.001200
น้ำ	0.0101	0.00101
พลาสมา	0.015 (310 K)	0.0015
เลือดทั้งหมด	0.04 (310 K)	0.004

ที่มา: ดัดแปลงจาก อรวรรณ ศิริโชติ. 2549: 296.

การวัดความหนืดเป็นเทคนิคที่ง่ายและถูกที่สุดในการหาลักษณะของแมโครโมเลกุล จึงมีการศึกษาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติเกี่ยวกับความหนืดของสารละลายแมโครโมเลกุล ซึ่งมักจะวัดในพจน์ของความหนืดสัมพัทธ์ (η_{rel}) ดังนี้

$$\eta_{rel} = \frac{\eta}{\eta_0} = \frac{\rho t}{\rho_0 t_0} \quad (7.25)$$

η คือความหนืดของสารละลาย

η_0 คือความหนืดของตัวทำละลายบริสุทธิ์

t คือเวลาในการไหลผ่านระหว่างขีดมาตรฐานของสารละลาย

t_0 คือเวลาในการไหลผ่านระหว่างขีดมาตรฐานของตัวทำละลายบริสุทธิ์

เนื่องจากตัวถูกละลายหรือแมโครโมเลกุล จะไปรบกวนการไหลของของเหลวบริสุทธิ์ ทำให้ค่าของ η_{rel} ของสารละลายแมโครโมเลกุลมีค่ามากกว่า 1 จึงกำหนดพจน์ต่างๆ ของความหนืดขึ้นดังนี้

ความหนืดจำเพาะ (Specific viscosity), η_{sp} วัดค่าของความหนืดสัมพัทธ์ (η_{rel}) ที่เกิน 1

$$\eta_{sp} = \eta_{rel} - 1 \quad (7.26)$$

ค่าของความหนืดจำเพาะต่อหน่วยความเข้มข้นของสารละลาย (c) เรียกว่า ความหนืดลดทอน (reduced viscosity), η_{red}

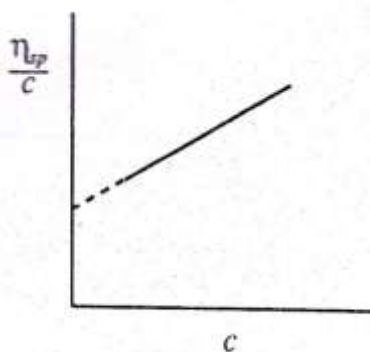
$$\eta_{red} = \frac{\eta_{sp}}{c} \quad (7.27)$$

เนื่องจากว่า η_{sp} ขึ้นกับความเข้มข้นของสารละลายค่าของ $\frac{\eta_{sp}}{c}$ เมื่อ $c = 0$ ความเข้มข้น
 เจือจางเป็นอนันต์ เรียกว่าความหนืดในตัว (intrinsic viscosity), $[\eta]$

$$[\eta] = \lim(\eta_{sp} / c)_{c \rightarrow 0} \quad (7.28)$$

เมื่อ c เป็นความเข้มข้นในหน่วย $g \text{ mL}^{-1}$ หรือ $g/100 \text{ mL}$ ค่า $[\eta]$ หาได้จากการต่อเส้นกราฟไปตัด
 แกนตั้ง (ซึ่งเป็นค่าของ η_{sp} / c ที่ $c = 0$) ดังรูปที่ 7.6

รูปที่ 7.6 การหาค่าความหนืดในตัว (intrinsic viscosity)

ที่มา: ดัดแปลงจาก อรวรรณ ศิริโชติ. 2549: 297.

ตารางที่ 7.2 สรุปพจน์ต่างๆของความหนืดที่ใช้กับแมโครโมเลกุล

พจน์ความหนืด	สัญลักษณ์ η	cgs units P
ความหนืดสัมพัทธ์	η_{rel}	ไม่มีหน่วย
ความหนืดจำเพาะ	η_{sp}	ไม่มีหน่วย
ความหนืดลดทอน	η_{sp} / c	cm^3/g
ความหนืดในตัว	$[\eta]$	cm^3/g

c คือ cm^3/g

ที่มา: ดัดแปลงจาก อรวรรณ ศิริโชติ. 2549: 297.

ในการหาความสัมพันธ์ของข้อมูลของความหนืดกับขนาดของโมเลกุล และน้ำหนักโมเลกุล
 ไอน์สไตน์ได้แสดงให้เห็นว่าสำหรับในสารละลายเจือจางของโมเลกุลขนาดใหญ่ที่เป็นทรงกลม (hard
 spherical molecules) จะมีค่าความหนืดในตัวดังนี้

$$[\eta] = \frac{10N_A \pi r^3}{MV} \quad (7.29)$$

N_A ค่าคงที่อาโวกาโดร

V ปริมาตรของสารละลาย

r รัศมีของโมเลกุลทรงกลม (spherical molecule)

M มวลโมเลกุลของตัวถูกละลาย

Standinger ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความหนืดในตัวกับมวลโมเลกุลของโมเลกุลที่ไม่เป็นทรงกลม (nonspherical molecules) ดังนี้

$$[\eta] = KM^\alpha \quad (7.30)$$

K คือค่าคงที่ซึ่งได้จากการทดลอง

α คือเลขยกกำลังซึ่งมีค่าขึ้นกับรูปร่างของแมโครโมเลกุลดังนี้

$\alpha = 0$ สำหรับโมเลกุลทรงกลม (Spherical molecule)

$\alpha = 0.5$ สำหรับ random coil

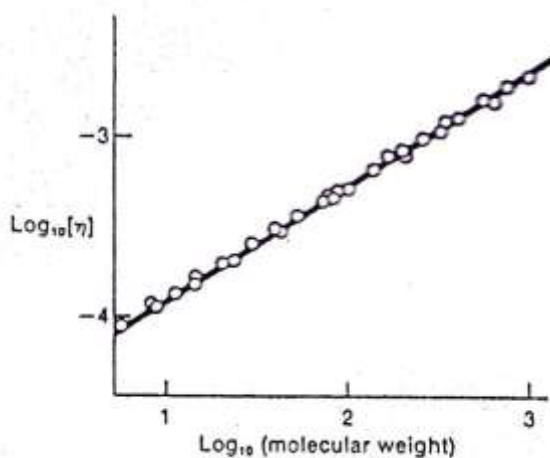
$\alpha = 1.8$ สำหรับ long rigid rod

M คือมวลโมเลกุลของตัวถูกละลาย หรือเรียกว่า $\bar{M}_v$ (Viscosity-average molecular weight)

ลอการิทึมของสมการ (8.30) เขียนดังนี้

$$\log[\eta] = \alpha \log M + K \quad (7.31)$$

กราฟของ $\log[\eta]$ กับ $\log M$ จะเป็นเส้นตรง เช่นรูปที่ 7.7 เป็นกราฟของสารละลายพอลิไบทีลีนหลายชนิดในตัวทำละลายของไดโอไซบิวทีน ซึ่งสามารถใช้เป็นกราฟมาตรฐาน สำหรับหามวลโมเลกุลของสารตัวอย่างได้ โดยการวัดความหนืดในตัวของสารตัวอย่างนั้น

รูปที่ 7.7 ลอการิทึมของความหนืดในตัวกับลอการิทึมของมวลโมเลกุลสำหรับ สารละลายของ พอลิบิวทิลีน (polybutylenes) ในไดไอโซบิวทีน (disobutene) ที่อุณหภูมิ 20 °C
ที่มา: ดัดแปลงจาก อรวรรณ ศิริโชติ. 2549: 298.

ตารางที่ 7.3 ค่าความหนืดในตัวของแมโครโมเลกุลบางชนิด

โมเลกุล	รูปร่าง	$[\eta](\text{mL g}^{-1})$	น้ำหนักโมเลกุล (g mol^{-1})
Myoglobin	Globular	3.1	17800
Hemoglobin	Globular	3.6	64450
Collagen	Rod	1150	350000
Polystyrene (in toluene)	Random coil	130	500000

ที่มา: ดัดแปลงจาก R. Chang. 1981: 593.

7.5 การเคลื่อนย้ายสู่ขั้วไฟฟ้า (Electrophoresis)

การเคลื่อนย้ายสู่ขั้วไฟฟ้า เป็นการเคลื่อนที่ของไอออน ภายใต้อำนาจของสนามไฟฟ้าที่กำหนดให้ซึ่งขึ้นกับประจุของตัวถูกละลาย แต่ไม่ขึ้นกับมวลโมเลกุลของตัวถูกละลาย เทคนิคนี้มีประโยชน์ ในการแยกสารละลายของโปรตีนต่างๆ ให้บริสุทธิ์ โดยการนำสารละลายที่ต้องการศึกษามาทำให้เป็นอนุภาคมีประจุบวกหรือลบ ภายใต้สนามไฟฟ้าอนุภาคที่มีประจุต่างชนิดจะเคลื่อนที่แยกจากกัน ความเร็วของการแยกกลุ่มขึ้นอยู่กับค่าสนามไฟฟ้า

สมมติให้ผ่านสนามไฟฟ้าที่มีความเข้ม = $\mathcal{E}$

แรงที่กระทำบนประจุของโมเลกุลของตัวถูก = $ez\mathcal{E}$

e คือประจุไฟฟ้า z คือจำนวนประจุบนโมเลกุล

เมื่อเริ่มผ่านกระแสไฟฟ้า แต่ละไอออนจะเคลื่อนที่ด้วยความเร่งในช่วงเวลา สั้นๆ จนกระทั่งแรงไฟฟ้าสถิตสมดุลกับแรงเสียดทานที่เกิดจากตัวทำละลาย ไอออนจะเคลื่อนที่ด้วยความเร็วคงที่เท่ากับ v

$$ez\mathcal{E} = fv \quad (7.31)$$

f คือค่าสัมประสิทธิ์ของการเสียดทานจากกฎของสโตกส์ (Stokes's law), f มีค่าดังนี้

$$f = 6\pi\eta r \quad (7.32)$$

η คือความหนืดของตัวทำละลาย

r คือรัศมีของไอออน

แทนค่า f ลงในสมการ (7.32) แล้วจัดสมการใหม่ให้พจน์ของ v อยู่ทางซ้ายมือดังนี้

$$v = \frac{ez\mathcal{E}}{6\pi\eta r} \quad (7.33)$$

กำหนดให้ electrophoretic mobility (u) คือความเร็วต่อหน่วยความเข้มของสนามไฟฟ้า มีค่าดังนี้

$$u = \frac{v}{\mathcal{E}} = \frac{ze}{6\pi\eta r} \quad (7.34)$$

หน่วย $\mathcal{E} = \text{Vm}^{-1}$

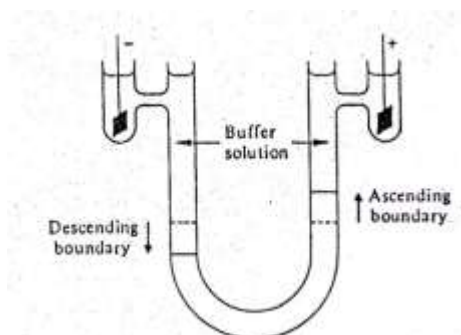
$$u = \text{m}^2\text{V}^{-1}\text{s}^{-1}$$

จากสมการ (7.34) การเคลื่อนที่ของไอออนขึ้นอยู่กับประจุและแปรผกผันอย่างผกผันกับ

ขนาดของไอออนและความหนืดของตัวกลาง โดยสมมติให้ไอออนเป็นทรงกลมและไม่คิดถึงอิทธิพลของบรรยากาศไอออนิกที่มีต่อการเคลื่อนที่ของไอออน

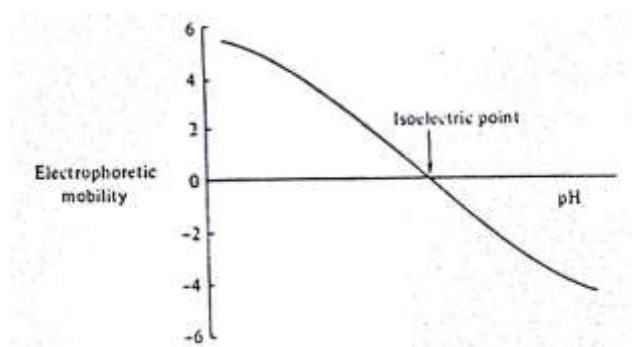
วิธีที่ง่ายที่สุดในการหาค่า electrophoretic mobility คือ moving boundary method ดังแสดงในรูปที่ 8.8 เทสสารละลายที่จะตรวจสอบลงในหลอดรูปตัวยูแล้วค่อยๆ เทสสารละลายบัฟเฟอร์ลงไปจะทำให้เห็นขอบชัดเจน จากนั้นจุ่มขั้วไฟฟ้าลงในแขนทั้งสองข้างที่แยกจากหลอดตัวยู เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากอิเล็กโทรลิซิสตกลงไปตรงบริเวณขอบ แล้วจุ่มเครื่องมือทั้งชิ้นนี้ลงในตัวควบคุมอุณหภูมิ เช่น สารละลายประกอบด้วยโมเลกุลของโปรตีนปริมาณมากและมีประจุที่ผิว เมื่อปล่อยกระแสไฟฟ้า ที่ทราบค่าทำให้ขอบเคลื่อนที่ไปยังขั้วไฟฟ้าที่มีประจุตรงข้าม ทิศทางของการเคลื่อนที่ของ โมเลกุลโปรตีนขึ้นอยู่กับ pH ของตัวกลาง ที่ pH สูงกว่าจุดไอโซอิเล็กทริก (isoelectric point) โปรตีนจะมีประจุลบขอบจะเคลื่อนที่ไปที่ขั้วแอนอด ที่ pH ต่ำกว่าจุดไอโซอิเล็กทริก ประจรวม

ของโปรตีนเป็นบวกขอบเคลื่อนที่ไปที่แคโทด ถ้า pH ของสารละลาย เท่ากับจุดไอโซอิเล็กทริก ไอออนจะหยุดเคลื่อนที่ดังแสดงในรูปที่ 7.9

รูปที่ 7.8 เครื่องมือแบบ moving-boundary electrophoresis

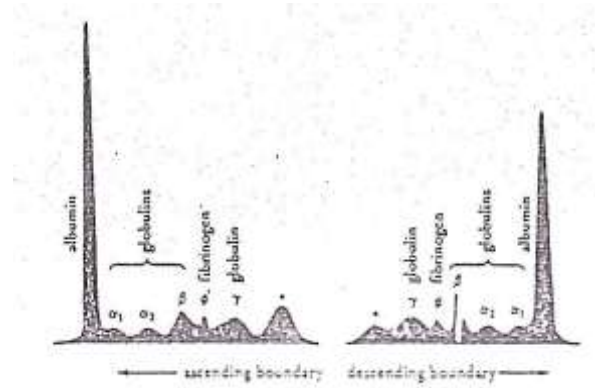
ที่มา: ดัดแปลงจาก อรวรรณ ศิริโชติ. 2549: 300.

รูปที่ 7.9 การหาจุดไอโซอิเล็กทริกของโปรตีนโดยการเขียนกราฟของ electrophoretic mobility กับ pH ที่ pH ต่ำกว่าจุดไอโซอิเล็กทริกโปรตีนเคลื่อนที่ไปที่ขั้วแคโทด ที่ pH สูงกว่าโปรตีนเคลื่อนที่ไปยังขั้วแอโนด

ที่มา: ดัดแปลงจาก R. Chang. 1981: 594.

เทคนิคการเคลื่อนย้ายสู่ขั้วไฟฟ้าสามารถใช้แยกคอมโพเนนต์ต่างๆ ในพลาสมาโปรตีนของมนุษย์ที่ pH 8.8 ดังรูปที่ 7.10 เนื่องจากว่าโปรตีนเหล่านี้มีจุดไอโซอิเล็กทริกต่างกัน ค่าของจุดไอโซอิเล็กทริกของโปรตีนทั่วไปแสดงในตารางที่ 7.4

รูปที่ 7.10 ผลของการเคลื่อนย้ายด้วยไฟฟ้า (electrophoresis) ของโปรตีนพลาสมา จากเลือด
มนุษย์ที่ pH 8.6

ที่มา: ดัดแปลงจาก G. M. Barrow. 1981: 266.

ตารางที่ 7.4 ค่าของจุดไอโซอิเล็กทริกของโปรตีนบางชนิด

โปรตีน	pI
Bovine serum albumin	4.9
β -Lactoglobulin	5.2
Carboxypeptidase	6.0
Hemoglobin	6.7
Hemoglobin S (sickle-cell hemoglobin)	6.9
Ribonuclease	9.5
Cytochrome c	10.7
Lysozyme	10.7

ที่มา: ดัดแปลงจาก R. Chang. 1981: 595.

จุดไอโซอิเล็กทริก (isoelectric point), pI คือ pH ที่โมเลกุลของตัวถูกละลายเป็น ไอออน
สองขั้ว (dipolar ion) ซึ่งเป็นกลางทางไฟฟ้าเช่น ค่า pI หาได้จากค่า pKa ของกรดอะมิโน (amino
acids) เช่น ไกลซีน (glycine)

$$K_1 = \frac{[H^+][NH_3CH_2COO^-]}{[NH_3CH_2COOH]}$$

$$K_2 = \frac{[H^+][NH_3CH_2COO^-]}{[NH_3CH_2COOH]}$$

$$K_1K_2 = \frac{[H^+]^2[NH_3CH_2COO^-]}{[NH_3CH_2COOH]}$$

$$[NH_3CH_2COO^-] = [NH_3CH_2COO^-]$$

$$K_1K_2 = [H^+]^2$$

$$[H^+]^2 = (K_1K_2)^{1/2}$$

$$-\log[H^+]^2 = \frac{1}{2}(\log K_1 + \log K_2)$$

$$pH = \frac{1}{2}(pK_1 + pK_2)$$

เช่น ไกลซีน : $PI = pH = \frac{2.36 + 9.60}{2} = 5.97$

ถ้า pH ของสารละลายสูงกว่า PI ไอออนมีประจุลบจะเคลื่อนที่ไปยังขั้วบวก แต่ถ้า pH ของสารละลายต่ำกว่า PI ไอออนมีประจุบวกจะเคลื่อนที่ไปยังขั้วลบ แต่ที่ PI = pH ไอออนจะหยุดเคลื่อนที่

7.6 การกระเจิงแสง

(Light scattering)

เมื่อรังสีคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ากระทบบนวัตถุ ทำให้การกระจายของอิเล็กตรอนเกิด การแกว่งกวัดแล้วแผ่รังสีออกมา ถ้าเป็นตัวกลางแบบเอกพันธ์ ซึ่งได้แก่ผลึกสมบูรณ์หรือโมเลกุลที่รวมกันเป็นเนื้อเดียวอย่างอิสระ ที่อยู่ในมาตราส่วนของความยาวคลื่นของรังสี เช่น น้ำ คลื่นทุติยภูมิ (secondary waves) จะเกิดการแทรกสอดหักล้างยกเว้นในทิศทางเริ่มต้นของรังสีตั้งนั้นจึงสามารถสังเกตลำแสงได้ เมื่อมองในทิศทางเริ่มต้นของแหล่งกำเนิดแสง ถ้าเป็นตัวกลางที่ไม่เป็นเอกพันธ์ได้แก่ผลึกที่ไม่สมบูรณ์หรือสารละลาย ที่มีแมโครโมเลกุลในตัวทำละลาย หรือหมอกในอากาศทำให้มีการกระเจิงของรังสีในทิศทางอื่นด้วย ตัวอย่างเช่นการกระเจิงแสงโดยฝุ่นละอองในแสงอาทิตย์

การกระเจิงแสงโดยอนุภาค ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่าความยาวคลื่นของรังสี ตกกระทบ เรียกว่าการกระเจิงแสงแบบเรย์ลี (Rayleigh scattering) ความเข้มของรังสีกระเจิงแบบเรย์ลีขึ้นอยู่กับ $1/\lambda^4$ ความเข้มของแสงกระเจิงที่มีความยาวคลื่นสั้น จะมีค่ามากกว่าแสงกระเจิงที่มีความยาวคลื่นมาก ท้องฟ้ามีสีฟ้าเนื่องจากการกระเจิงแสง โดยโมเลกุลในบรรยากาศในช่วงสีน้ำเงินด้วยความเข้มที่สูงของแสงสีขาวจากพระอาทิตย์ ความเข้มของแสงกระเจิงขึ้นกับมุมกระเจิง (θ) ซึ่งแปรผันโดยตรงกับ $1 + \cos^2 \theta$ เมื่อ ไม่เป็นแสงโพลาไรส์ และจะแปรผันโดยตรงกับ $\cos^2 \theta$ เมื่อเป็นแสงโพลาไรส์ ความเข้มของแสงกระเจิงยังขึ้นกับความแรงของอันตรกิริยาระหว่างแสงกับโมเลกุล ถ้าโมเลกุลมีสภาพตัวได้สูง (polarizability) จะมีอันตรกิริยากับแสงมาก ความเข้มของแสงกระเจิง (I) ที่มุม θ มีค่าดังนี้

$$I = A I_0 \bar{M}_w g [P] \quad g = \begin{cases} 1 \cos^2 \theta & \text{สำหรับแสงที่ไม่แสงโพลาไรส์} \\ \cos^2 \theta & \text{สำหรับแสงที่แสงโพลาไรส์} \end{cases} \quad (7.35)$$

I_0 คือความเข้มของแสงที่ตกกระทบ

$[P]$ คือความเข้มข้นของตัวถูกละลายในหน่วยโมลาร์

$\bar{M}_w$ คือมวลโมเลกุลเฉลี่ยตามน้ำหนัก

A คือค่าคงที่ขึ้นกับดัชนีหักเหของสารละลาย ความยาวคลื่น และระยะห่างระหว่าง เครื่องตรวจหา (detector) กับสารตัวอย่าง

เมื่ออินทิเกรตสมการ (7.35) ในช่วงของมุม θ ทั้งหมด เพื่อหาความเข้มข้นทั้งหมดของแสงกระเจิง I_{total} จะได้ค่าดังนี้

$$I_{total} = I_0 e^{-\tau L} \quad (7.36)$$

L คือความยาวเซลล์ที่บรรจุสารละลายในทิศทางของลำแสงที่ตกกระทบ

τ (อ่านว่า ทาว (tan) คือความขุ่น (turbidity)

$$\tau = Hc \bar{M}_w \quad (7.37)$$

เมื่อ $Hc \frac{dn}{dc}$

n คือดัชนีหักเหของสารละลาย

c คือความเข้มข้นในหน่วยมวลต่อปริมาตร

ในกรณีของสารละลายอุดมคติเราสามารถ $\bar{M}_w$ ของตัวถูกละลายได้จากการเขียนกราฟระหว่าง $\frac{Hc}{\tau}$ กับ c แล้วต่อเส้นกราฟไปที่ความเข้มข้นเท่ากับศูนย์เพื่อหาค่าของ $\frac{Hc}{\tau}$ ซึ่งนำไปคำนวณหาค่า $\bar{M}_w$ ได้

สำหรับแมโครโมเลกุลที่มีขนาดปานกลางจะมีค่าความขุ่นที่สัมพันธ์กับความเข้มข้นโดยมวล ดังสมการ (7.37) ดังนี้

$$\frac{Hc}{\tau} = \frac{1}{\bar{M}_w} (1 + 2Bc + \dots) \quad (7.38)$$

B คือสัมประสิทธิ์ไวยเรียลอสโมติก

เมื่อเขียนกราฟระหว่าง $\frac{Hc}{\tau}$ กับ c สามารถหาค่ามวลโมเลกุลเฉลี่ยโดยน้ำหนัก $\bar{M}_w$ ได้

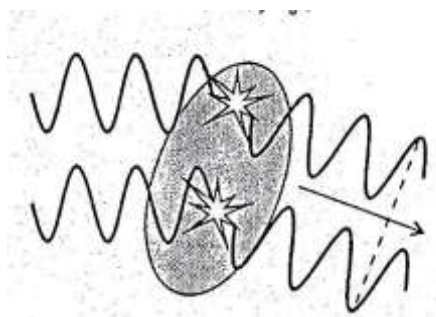
สำหรับของเหลวบริสุทธิ์ที่โปร่งใสมีค่า τ อยู่ในอันดับขนาด 10^{-5} cm^{-1} ส่วนพอลิเมอร์ที่มีความเข้มข้น 1 เปอร์เซ็นต์ มีค่า τ อยู่ในอันดับขนาด 10^{-3} cm^{-1} และ 10^{-1} cm^{-1} สำหรับนม

การกระเจิงแสงของอนุภาคขนาดใหญ่

(Large-particle scattering)

เมื่อแสงที่มีความยาวคลื่นใกล้เคียงกับ ขนาดของอนุภาคที่แสงตกกระทบ การกระเจิงแสงจะเกิดขึ้นที่ส่วนต่างๆของโมเลกุลดังรูปที่ 7.11 ทำให้เกิดการแทรกสอดของแสงที่มีความยาวคลื่นต่างๆ ความเข้มของแสงที่กระเจิงจึงแตกต่างไปจากลักษณะของ อนุภาคขนาดเล็กตามการกระเจิงแบบเรย์ลีในสมการ (7.35) ค่าแตกต่างนี้คือ อัตราส่วนของความเข้มของแสงกระเจิงที่วัดได้ (I_{observed}) ที่แต่

ละมูมกับความเข้มของแสงกระเจิงแบบเรย์ลีที่มูมนั้นคือ $P = \frac{I_{\text{observed}}}{I_{\text{raylight}}}$

รูปที่ 7.11 แสงที่กระเจิงจากบริเวณต่างๆของโมเลกุลจะมีความยาวคลื่นที่เกิดการ แทรกสอด และตัดแปรจากการกระจายความเข้มข้นของแสงกระเจิงแบบเรย์ลี การตัดแปรสามารถสรุปถึงรูปร่างของแมโครโมเลกุลได้

ที่มา: ดัดแปลงจาก P. M. Atkins. 1994: 801.

ถ้าโมเลกุลประกอบด้วยหลายอะตอม i ที่ระยะทางเท่ากับ R_{ij} จากจุดหนึ่งแล้วทำให้เกิดการแทรกสอดของแสงจากแต่ละคู่อะตอม เราสามารถคำนวณการกระจายแสงจากอนุภาคทั้งหมด โดยพิจารณาจากทิศทางที่เป็นไปได้ทั้งหมดของแต่ละคู่อะตอม ในแต่ละโมเลกุล ถ้ามี N อะตอมในแมโครโมเลกุล และสมมติให้การกระจายแสงจากอะตอมทั้งหมดมีกำลังเท่ากัน จะมีค่า P ดังนี้

$$P = \frac{1}{N^2} \sum_i \sum_j \frac{\sin s R_{ij}}{s R_{ij}} \quad (7.39)$$

$$\text{เมื่อ } s = \frac{4\pi}{\lambda} \sin \frac{\theta}{2} s$$

R_{ij} คือระยะห่างระหว่างอะตอม i กับ j

λ คือความยาวคลื่นของแสงที่ตกกระทบ

ความเข้มของแสงที่วัดได้มีค่าเท่ากับ $P I_{\text{raylight}}$ เมื่อ I_{raylight} มีค่าตามสมการ (7.35)

สรุป

แมโครโมเลกุล (macromolecule) เป็นสารเคมีที่มีมวลโมเลกุลสูงในช่วงตั้งแต่ 10^3 ถึง 10^9 หรือ 10^9 g mol^{-1} มักเรียกแมโครโมเลกุลว่า พอลิเมอร์ (polymer) แมโครโมเลกุลมีความแตกต่างจากโมเลกุลปกติที่มีขนาดเล็กจึงต้องใช้เทคนิคพิเศษในการศึกษาโมเลกุลขนาดใหญ่ แมโครโมเลกุลมีอยู่ทุกหนแห่งทั้งภายนอกและภายในร่างกายของเราแบ่งได้เป็น 2 พวกคือ

1. แมโครโมเลกุลธรรมชาติ (natural macromolecules) ได้แก่ โปรตีน กรดนิวคลีอิก พอลิแซ็กคาไรด์
  2. แมโครโมเลกุลสังเคราะห์ (Synthetic macromolecules) ได้แก่ พอลิเมอร์อินทรีย์
- มวลโมเลกุลของพอลิเมอร์สามารถนิยามได้หลายแบบ นิยมใช้คือ

1. มวลโมเลกุลเฉลี่ยตามจำนวน (number-average molar mass) พอลิเมอร์ที่มี N โมเลกุลประกอบด้วยโมเลกุลที่มีมวลโมเลกุลเท่ากับ M_1 จำนวน n_1 โมเลกุล โมเลกุลที่มีมวลโมเลกุลเท่ากับ M_2 จำนวน n_2 โมเลกุล และต่อไปเรื่อยๆ

2. วิธีหาขนาด รูปร่าง และมวลโมเลกุลของแมโครโมเลกุล แบ่งได้เป็น 3 วิธี ใหญ่ ๆ คือ วิธีการหาขนาด รูปร่างและมวลโมเลกุลของแมโครโมเลกุลแบ่งได้เป็น 3 วิธี ใหญ่ ๆ คือวิธีการใช้คุณสมบัติการส่งผ่าน วิธีเชิงแสงและการใช้คุณสมบัติคอลลิเกทิฟ ขนาดของโมเลกุลสามารถหาได้จากการทดลองวัดอัตราการเคลื่อนที่ เรียกว่า คุณสมบัติ การส่งผ่าน (transport properties) ถ้าการเคลื่อนที่ที่เกิดขึ้นในสารละลายของน้ำ (aqueous solution) จะเรียกว่าคุณสมบัติอุทกพลศาสตร์ (hydrodynamic properties) คุณสมบัติของการส่งผ่านที่สำคัญได้แก่ การแพร่ (diffusion) ความหนืด (viscosity) และการนอนก้น (sedimentation) การวัดคุณสมบัติการส่งผ่านสามารถ ใช้หาขนาดและรูปร่างของแมโครโมเลกุลได้

วิธีเชิงแสง ที่ใช้ศึกษา ขนาดและมวลโมเลกุล ของ แมโครโมเลกุลจะใช้เทคนิคของ การกระเจิงแสง (light scattering) เนื่องจากแมโครโมเลกุลมีขนาดใหญ่จึงเกิดการกระเจิงแสงได้มาก นิยมใช้วิธีนี้ในการศึกษาพอลิเมอร์ชีวภาพและพอลิเมอร์สังเคราะห์

สมบัติคอลลิเกทิฟเป็นสมบัติที่ขึ้นกับจำนวนโมเลกุล และสมบัติกายภาพของตัวถูกละลาย แต่ไม่ขึ้นกับสมบัติทางเคมี และชนิดของตัวถูกละลาย ได้แก่ การลดความดันไอในการเพิ่มจุดเดือด การลดจุดเยือกแข็งและความดันออสโมติก การใช้คุณสมบัติคอลลิเกทิฟในการหามวลโมเลกุลในกรณีที่แมโครโมเลกุลมีมวลโมเลกุลสูง ๆ ในอันดับของ 10^6 ขึ้นไปจะให้ค่าไม่ถูกต้อง จึงต้องใช้วิธีอื่นแทน เราสามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติคอลลิเกทิฟกับมวลโมเลกุล โดยใช้อุทกพลศาสตร์ การหาลักษณะของแมโครโมเลกุล ดังนี้

การนอนก้น คือการเคลื่อนที่ของโมเลกุล โดยอำนาจของแรงเหวี่ยง (centrifugal force) ในทางปฏิบัติการนอนก้นมีประโยชน์ในการแยกโมเลกุลให้บริสุทธิ์ โดยโมเลกุลที่มีลักษณะ และ น้ำหนักต่างกันจะมีความเร็วของการเคลื่อนที่ต่างกันและเมื่อ นำเอาสารละลายที่มีโมเลกุลเหล่านี้ผสมกันอยู่มาปั่น โมเลกุลเหล่านี้ก็จะแยกออก จากกันเป็นชั้นๆ

ความหนืด โดยความหนืดของของไหล (fluid) ใดๆ เช่น แก๊ส ของเหลวบริสุทธิ์ หรือ สารละลายเป็นเครื่องชี้ถึงความต้านทานการไหลของของไหลนั้น

$$\text{ความหนืดสัมพัทธ์ } (\eta_{\text{rel}}) \text{ ดังนี้ } \eta_{\text{rel}} = \frac{\eta}{\eta_0} = \frac{\rho t}{\rho_0 t_0}$$

ความหนืดจำเพาะ (Specific viscosity), η_{sp} วัตถุประสงค์ของความหนืดสัมพัทธ์ (η_{rel}) ที่เกิน 1 มีสมการดังนี้ $\eta_{\text{sp}} = \eta_{\text{rel}} - 1$

สำหรับในสารละลายเจือจางของโมเลกุลขนาดใหญ่ที่เป็นทรงกลม (hard spherical molecules) จะมีค่าความหนืดในตัวดังนี้ $[\eta] = \frac{10}{3} = \frac{N_A \pi r^3}{MV}$

ค่าความหนืดในตัวกับมวลโมเลกุลของโมเลกุลที่ไม่เป็นทรงกลม (nonspherical molecules) ดังนี้ $[\eta] = KM^\alpha$

- **การเคลื่อนย้ายสู่ขั้วไฟฟ้า** เป็นการเคลื่อนที่ของไอออนภายใต้อำนาจของสนามไฟฟ้าที่กำหนดให้ซึ่งขึ้นกับประจุของตัวถูกละลาย แต่ไม่ขึ้นกับมวลโมเลกุลของตัวถูกละลาย

- **การกระเจิงแสง** เมื่อรังสีคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ากระทบบนวัตถุ ทำให้การกระจายของอิเล็กตรอนเกิดการแกว่งกวัดแล้วแผ่รังสีออกมา ถ้าเป็นตัวกลางแบบเอกพันธ์

เมื่อแสงที่มีความยาวคลื่นใกล้เคียงกับ ขนาดของอนุภาคที่แสงตกกระทบ การกระเจิงแสงจะเกิดขึ้นที่ส่วนต่างๆของโมเลกุล

แบบฝึกหัด

- โพรตีนแบบ polydisperse ชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย 10 % ของโพรตีน ที่มีมวลเท่ากับ 10,000 80 % ของโพรตีนที่มีมวลโมเลกุล เท่ากับ 20,000 และ 10 % ของโพรตีนที่มีมวลโมเลกุล เท่ากับ 40,000 จงคำนวณหา $\bar{M}_n$ และ $\bar{M}_w$
- โพรตีนชนิดหนึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ มวลโมเลกุลเท่ากับ 30,000 จำนวน 5 โมล มวลโมเลกุล เท่ากับ 60,000 จำนวน 10 โมล จงคำนวณหา $\bar{M}_n$ และ $\bar{M}_w$
- สารละลายของแมโครโมเลกุลแบบ polydisperse มีการกระจายของมวลโมเลกุล ดังนี้

จำนวนโมเลกุล	มวลโมเลกุล
10	25,000
7	17,000
24	31,000
16	49,000

จงคำนวณหา $\bar{M}_n$ และ $\bar{M}_w$ และ polydispersity ของสารละลายซึ่งนิยามว่าเท่ากับ $\bar{M}_w / \bar{M}_n$
- สัมประสิทธิ์การแพร่ของออกซิเจนที่ละลายในน้ำมีค่าเท่ากับ $200 \times 10^{-11} \text{ m}^2 \text{ s}^{-1}$ ($200 \times 10^{-7} \text{ cm}^2 \text{ s}^{-1}$) ที่อุณหภูมิ 25°C โมเลกุลออกซิเจน จะใช้เวลาโดยเฉลี่ยในการเคลื่อนที่ในทิศทางหนึ่งเป็นระยะทาง 1 mm นานเท่าไร
- เมื่อ $f_{\text{eff}} = \frac{kT}{D}$ และ $f_0 = 6\pi\eta r$ จงคำนวณอัตราส่วนของแรงเสียดทาน (f_{eff}/f_0) ของ bovine serum albumin ซึ่งมีข้อมูลที่อุณหภูมิ 25°C ดังนี้

มวลโมเลกุลเท่ากับ 66.5 kg mol^{-1} ($66,500 \text{ g mol}^{-1}$)
ปริมาตรจำเพาะเท่ากับ 0.734 mL g^{-1}
สัมประสิทธิ์ของการแพร่ เท่ากับ $6.97 \times 10^{-11} \text{ m}^2 \text{ s}^{-1}$ ($6.97 \times 10^{-7} \text{ cm}^2 \text{ s}^{-1}$)
- ค่าสัมประสิทธิ์การนอนก้น และการแพร่ในน้ำของฮีโมโกลบิน มีค่าเท่ากับ $4.41 \times 10^{-13} \text{ s}$ และ $6.3 \times 10^{-11} \text{ m}^2 \text{ s}^{-1}$ ตามลำดับ ถ้า $\bar{V} = 0.794 \text{ cm}^3 \text{ g}^{-1}$ และ $\rho_{\text{H}_2\text{O}} = 0.998 \text{ g cm}^{-3}$ จงคำนวณจำนวนอะตอมของเหล็กต่อ 1 โมเลกุลของฮีโมโกลบิน
- จงคำนวณปริมาตรและรัศมีของโมเลกุลของฮีโมโกลบิน ที่สมมติให้เป็นทรงกลมที่ไม่ถูกไฮเดรต กำหนดปริมาตรจำเพาะเท่ากับ 0.75 mL g^{-1} และมวลโมเลกุลเท่ากับ $64,500 \text{ g mol}^{-1}$

8. น้ำ myoglobin และฮีโมโกลบิน globular protein ซึ่งเป็นไปตามกฎของสโตกส์สำหรับอนุภาคที่เป็นกลม ค่าสัมประสิทธิ์ของการแพร่ของ myoglobin และฮีโมโกลบิน มีค่าเท่ากับ $11.3 \times 10^{-11} \text{ m}^2 \text{ s}^{-1}$ ตามลำดับ ความหนืดของน้ำมีเท่ากับ $0.00102 \text{ kg m}^{-1} \text{ s}^{-1}$ ที่อุณหภูมิ 20°C จงคำนวณรัศมีของโมเลกุลของ myoglobin และฮีโมโกลบิน โดยใช้สมการต่อไปนี้
9. สารละลายฮีโมโกลบินจากร่างกายของคนในน้ำ มีค่าสัมประสิทธิ์ของการนอนก้น (s) เท่ากับ 4.48 Svedbergs ค่าสัมประสิทธิ์การแพร่เท่ากับ $6.9 \times 10^{-11} \text{ m}^2 \text{ s}^{-1}$ ปริมาตรจำเพาะส่วน ($\bar{V}$) ของโมเลกุลในร่างกายเท่ากับ $0.749 \text{ cm}^3 \text{ g}^{-1}$ และความหนาแน่นของน้ำที่ 20°C เท่ากับ 0.998 g cm^{-3} จงคำนวณหามวลโมเลกุลของฮีโมโกลบินในร่างกาย
10. สารละลายเจือจาง DNA มีความหนืดในตัว (intrinsic viscosity), $[\eta]$ เท่ากับ 0.069 M เมื่อ M เป็นมวลโมเลกุล จงหาค่า $[\eta]$ ของ DNA ที่มีค่า M เท่ากับ 130×10^6

เอกสารอ้างอิง

- ปรีชา พหลเทพ. (2547). กรุงเทพฯ ฯ: **เคมีฟิสิกส์ 2**. ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุดจิต สงวนเรืองและคณะ. (2548). **เคมีทั่วไปเล่ม 3**. กรุงเทพฯ ฯ: วี.เจ.พรินติ้ง.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2547). **คู่มือครูสาระการเรียนรู้พื้นฐาน และเพิ่มเติม เคมีเล่ม 3**. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2547). **เคมีเล่ม 3**. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- อรรวรรณ ศิริโชติ. (2549). **เคมีเชิงฟิสิกส์เบื้องต้น**. สงขลา: ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- G. M. Barrow. (1979). **Physical Chemistry**. 4th ed., McGraw-Hill Kogakusha, Ltd., Tokyo.
- G, M. Barrow. (1981). **Physical Chemistry for the Life Sciences**. 2nd ed., McGraw-Hill, Inc., Auckland.
- K. J. Laidler. (1978). **Physical Chemistry with Biological Applications**. The Benjamin/Cummings Publishing Co., Inc., California.
- P. M. Atkins. (1994). **Physical Chemistry**. 5th ed., Oxford University Press, Oxford, 1994, หน้า 801.)
- R. Chang. (1981). **Physical Chemistry with Applications to Biological System**. 2nd ed., Macmillan Publishing Co., Inc., New York.
- W. J. Moore. (1983). **Basic Physical Chemistry**. Prentice/Hall International, Inc., Singapore.